

УДК 37.048.45:355.23

DOI: 10.31499/2307-4906.2.2026.362740

ФОРМУВАННЯ НАМІРІВ ВСТУПУ ДО ВІЙСЬКОВИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ СЕРЕД УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тарас Кравець, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри артилерійської розвідки, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

ORCID: 0000-0001-5398-7441

E-mail: taras-kravets@ukr.net

Ігор Фішук, доктор філософії, старший викладач кафедри ракетно-артилерійського озброєння, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

ORCID: 0000-0001-5567-9004

E-mail: fisuki47@gmail.com

У статті досліджено процес формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів серед учнівської молоді в умовах сучасної профорієнтаційної діяльності. Проаналізовано вплив мотиваційних, соціальних та інформаційних чинників на професійне самовизначення учнів. Встановлено визначальну роль цифрових каналів комунікації та сімейного середовища, насамперед позиції батьків, у прийнятті рішення щодо вступу. Розроблено структурно-логічну модель формування намірів вступу та окреслено рекомендації щодо вдосконалення профорієнтаційної роботи.

Ключові слова: профорієнтаційна діяльність; військові вищі навчальні заклади; мотивація; цифрові комунікації; соціальні мережі; вплив батьків; професійне самовизначення; військова освіта.

FORMATION OF ENROLLMENT INTENTIONS IN MILITARY HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AMONG SCHOOL YOUTH UNDER MODERN CAREER GUIDANCE CONDITIONS

Taras Kravets, Candidate of Geographical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Artillery Reconnaissance, Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy.

ORCID: 0000-0001-5398-7441

E-mail: taras-kravets@ukr.net

Ihor Fishchuk, PhD, Senior lecture Department of Missile and Artillery Weapons, Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy.

ORCID: 0000-0001-5567-9004

E-mail: fisuki47@gmail.com

The purpose of this article is to analyze the formation of enrollment intentions in military higher education institutions among school youth under modern career guidance conditions. The study examines the influence of socio-demographic, motivational, informational, and constraining factors on students' professional self-determination, with particular attention to the role of digital communication environments, especially social media and video content.

The research is based on empirical data obtained through a structured survey of 11th-grade students (n = 107). Quantitative methods, including descriptive statistics and comparative analysis, were used to evaluate motivational patterns, decision-making factors, and the distribution of enrollment intentions.

The results indicate that the level of clearly formed enrollment intentions remains relatively low, while a considerable proportion of respondents demonstrate uncertainty regarding their future educational trajectory. The motivational structure combines patriotic values and the desire to serve the country with pragmatic considerations such as stability, social guarantees, and career opportunities. The findings also reveal the dominant influence of digital information channels, which significantly outperform traditional forms of career guidance. A key result of the study is the identification of the decisive role of the family environment, particularly parental influence, in shaping final enrollment decisions. The number of students willing to apply to military higher education institutions decreases substantially after discussions with parents. In addition, the study reveals a tendency among students to prefer non-combat specialties and alternative career paths within other security and defense institutions.

The article proposes a structural-logical model of enrollment intention formation that integrates external, social, personal, and constraining factors into a unified framework. The practical significance of the study lies in providing recommendations for improving career guidance activities through the active use of digital communication tools and broader involvement of parents in informational outreach.

Keywords: *career guidance activities; military higher education institutions; motivation; digital communication; social media; parental influence; professional self-determination; military education.*

Система військової освіти України в умовах сучасних викликів, зумовлених повномасштабною війною та необхідністю якісного кадрового забезпечення Збройних Сил, потребує не лише модернізації змісту підготовки, а й удосконалення механізмів залучення абітурієнтів до військових вищих навчальних закладів. Одним із ключових елементів цього процесу є формування стійких намірів вступу серед учнівської молоді, адже саме на етапі професійного самовизначення закладаються основи майбутнього кадрового потенціалу сектору безпеки і оборони.

Традиційні підходи до профорієнтаційної роботи, що базуються переважно на проведенні зустрічей із представниками навчальних закладів та інформуванні про умови вступу, дедалі частіше виявляються недостатніми в умовах трансформації інформаційного середовища. Сучасна молодь формує уявлення про професії насамперед під впливом цифрових каналів комунікації, зокрема соціальних мереж і відеоконтенту, що змінює характер сприйняття інформації та механізми прийняття рішень. У таких умовах профорієнтаційна діяльність потребує адаптації до нових форматів взаємодії з потенційними абітурієнтами.

Водночас процес формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів ускладнюється впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників, серед яких особливе місце займають ризики, пов'язані з військовою службою, психологічні бар'єри та соціальне оточення учнів. Зокрема, позиція батьків часто виступає визначальним фактором, що може як підтримати, так і суттєво змінити або повністю нівелювати первинно сформовану мотивацію.

Попри зростання актуальності цієї проблематики, наукові дослідження переважно зосереджені на окремих аспектах мотивації або організації

профорієнтаційної роботи, тоді як комплексний аналіз взаємодії інформаційних, соціальних, особистісних та стримуючих чинників у процесі формування намірів вступу залишається недостатньо розробленим. Особливої уваги потребує питання визначення критичних етапів прийняття рішення, на яких відбувається найбільша втрата потенційних абітурієнтів.

Завданням статті є виявлення та аналіз чинників формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів серед учнівської молоді в умовах сучасної профорієнтаційної діяльності, а також розроблення структурно-логічної моделі, що відображає взаємодію цих чинників і дозволяє обґрунтувати напрями підвищення ефективності профорієнтаційної роботи.

Питання формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів, мотивації молоді та ефективності профорієнтаційної діяльності набувають особливої актуальності в умовах сучасних безпекових викликів і трансформації системи військової освіти. У науковій літературі ці аспекти розглядаються з позицій мотиваційного аналізу, кадрового забезпечення сектору безпеки та впливу соціального середовища на професійне самовизначення.

Зокрема, у роботі І. Козубцова розкрито мотиваційний вимір професійної підготовки офіцерів, де наголошено на важливості поєднання ціннісних та прагматичних складових у формуванні професійної спрямованості майбутніх військовослужбовців [1, с. 112]. Автор підкреслює, що ефективність підготовки значною мірою залежить від первинної мотивації вступників, яка формується ще на етапі вибору освітньої траєкторії.

Питання мотивації молоді до служби у силах оборони більш детально висвітлено у дослідженні І. Стратієнка та А. Прохорової, де проаналізовано зміну мотиваційних установок студентства після повномасштабного вторгнення росії в Україну [2, с. 89]. Автори доводять, що поряд із патріотичними мотивами зростає значення прагматичних факторів, таких як стабільність і соціальні гарантії.

Важливим є внесок І. Морозова, С. Гунбіної та С. Манжури, які здійснили систематизацію чинників, що впливають на прийняття рішення щодо отримання військової освіти [3, с. 77]. У роботі виокремлено соціальні, психологічні та інформаційні фактори, однак їх взаємодія у вигляді цілісної моделі потребує подальшого дослідження.

Проблеми функціонування системи військової освіти в сучасних умовах розглядає А. Діміч, який акцентує на необхідності її адаптації до нових викликів та вдосконалення механізмів залучення абітурієнтів [4, с. 152]. У свою чергу, А. Лойшин аналізує кадрові виклики та ефективність вступної кампанії, підкреслюючи роль мотиваційних механізмів у формуванні контингенту здобувачів освіти [5, с. 11].

Окремий напрям досліджень стосується загальних засад розвитку військової освіти. Зокрема, у праці Д. Вітера та В. Телелима розкрито особливості функціонування системи професійної військової освіти в умовах сучасного безпекового середовища [7, с. 48], що створює теоретичне підґрунтя для аналізу процесів професійного самовизначення.

Водночас у кваліфікаційних дослідженнях, зокрема роботі Ю. Звір, розглядаються особливості мотивації молоді до мобілізації, що дозволяє глибше зрозуміти психологічні аспекти прийняття рішень у сфері військової діяльності [6,

с. 32].

У нормативному полі питання профорієнтації та вступу до військових навчальних закладів регламентуються відповідними документами Міністерства оборони України та Міністерства освіти і науки України [8; 9], які визначають організаційні засади відбору кандидатів, проте не враховують у повній мірі сучасні інформаційні та соціальні чинники впливу.

У міжнародних дослідженнях значну увагу приділено впливу освітнього середовища та цифрових технологій на формування професійних намірів. Зокрема, М. Шишкіна та О. Глазунова досліджують роль цифрових освітніх середовищ у підготовці фахівців, підкреслюючи їх значення для формування сучасних компетентностей [10; 11]. Водночас класичні роботи Дж. Гетті та Г. Тімперлі доводять, що ефективність освітнього впливу значною мірою залежить від якості комунікації та інформаційного середовища [12, с. 85], що є релевантним і для процесу профорієнтації. Подальший розвиток цих ідей представлено у працях Д. Карлеса та Д. Буда, де розглядається концепція «feedback literacy» як здатність суб'єктів освітнього процесу ефективно використовувати інформацію для прийняття рішень [13, с. 1317].

Проведений аналіз свідчить, що попри наявність значної кількості досліджень, присвячених мотивації молоді, розвитку військової освіти та організації профорієнтаційної діяльності, питання комплексного аналізу взаємодії інформаційних, соціальних, особистісних і стримуючих чинників у процесі формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів залишається недостатньо розробленим. Особливої уваги потребує дослідження ролі цифрових каналів комунікації та сімейного середовища як ключових факторів прийняття рішення.

Це зумовлює необхідність подальшого вивчення зазначеної проблематики та обґрунтовує актуальність представленого дослідження.

Метою статті є обґрунтування та аналіз чинників формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів серед учнівської молоді в умовах сучасної профорієнтаційної діяльності. Стаття спрямована на дослідження того, як соціально-демографічні, мотиваційні, інформаційні та стримуючі чинники впливають на процес професійного самовизначення майбутніх абітурієнтів, а також на визначення ролі цифрових каналів комунікації у формуванні уявлень про військову освіту. Окрему увагу приділено оцінці впливу сімейного середовища, зокрема позиції батьків, на прийняття остаточного рішення щодо вступу, а також виявленню тенденцій вибору напрямів підготовки серед учнівської молоді. Стаття також передбачає розроблення структурно-логічної моделі формування намірів вступу, яка відображає взаємодію ключових чинників та дозволяє визначити критичні етапи цього процесу. Крім того, у роботі сформульовано практичні рекомендації щодо вдосконалення профорієнтаційної діяльності у військових вищих навчальних закладах, зокрема з урахуванням сучасних інформаційних умов, поведінкових особливостей учнівської молоді та необхідності розширення цільової аудиторії впливу.

Формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів серед учнівської молоді в сучасних умовах є складним багатофакторним процесом, що поєднує вплив соціального середовища, інформаційного простору та індивідуальних особливостей особистості. Особливого значення цей процес набуває в умовах повномасштабної війни, коли професійне самовизначення молоді відбувається під

впливом як об'єктивних ризиків, так і нових інформаційних реалій, зокрема активного використання цифрових комунікацій.

З метою виявлення чинників, що впливають на формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів, було проведено анкетування учнів 11 класів вибірка 107 школярів Чернігівської області, які зацікавились ВВНЗ та погодились пройти анкетування. Анкета мала структурований характер і складалася з кількох тематичних блоків: соціально-демографічні характеристики респондентів (стать, вік, тип населеного пункту, наявність військових у родині), оцінка намірів вступу до ВВНЗ, визначення основних мотивів та стримуючих чинників, а також джерела отримання інформації про військову освіту. Питання передбачали як вибір одного варіанту відповіді, так і множинний вибір, що дозволило комплексно оцінити вплив різних факторів на процес професійного самовизначення учнівської молоді. Отримані дані були оброблені кількісними методами з використанням узагальнення відповідей у вигляді частотного аналізу (рис. 1).

№	Питання	Відповіді	Розкриття відповіді	учні 11 класів												
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
1	Стать	а	чоловік													
		б	жінка	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Вік	а	16 років													
		б	17 років	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Тип населеного пункту	а	Місто	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
		б	Село / селище													
Наявність військових у родині	а	Так														
	б	Ні	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
2. чи плануєте ви вступати до ВВНЗ?	а	Так														
	б	Скоріше так														
	в	Не визначився	1			1				1	1					
	г	Скоріше ні											1			
3. Що найбільше вплинуло на вибір вступу до ВВНЗ ?	а	Бажання захищати Україну														
	б	Патріотичні переконання	1			1					1			1		
	в	Престиж військової професії														
	г	Стабільність та соціальні гарантії	1		1	1			1	1		1	1			
	д	Можливість кар'єрного зростання							1					1		
4. Що є основними чинниками що	а	Ризик для життя та здоров'я														
	б	Страх участі в бойових діях														
	в	Високі фізичні та психологічні навантаження														
	г	Складність навчання	1													

Рис. 1. Загальний вигляд анкетування учнів

З метою забезпечення об'єктивності отриманих результатів та можливості їх подальшого узагальнення було проаналізовано соціально-демографічні характеристики респондентів, що дозволяє оцінити репрезентативність вибірки. Узагальнені дані щодо складу учнівської аудиторії наведено в таблиці 1.

Як видно з таблиці 1, вибірка охоплює 107 учнів 11 класів, що забезпечує однорідність досліджуваної групи за рівнем освітньої підготовки. За статевою ознакою спостерігається незначне переважання осіб чоловічої статі (57,9%) над жіночою (42,1%). Основну частину респондентів становлять учні віком 17 років (71,9%), що відповідає типовому віковому складу випускників закладів загальної середньої освіти. Більшість опитаних проживає у міській місцевості (66,4%), що може впливати на доступ до інформаційних ресурсів та профорієнтаційних заходів. Водночас лише 36,4% респондентів мають військових у родині, що дозволяє розглядати вибір військової освіти як переважно індивідуальне рішення, а не результат сімейної традиції.

Таблиця 1

Загальна характеристика вибірки респондентів

Показник	Категорія	Кількість осіб	Частка, %
Стать	Чоловіча	62	57,9
	Жіноча	45	42,1
Вік	16 років	21	19,6
	17 років	78	71,9
	18 років	8	7,5
Клас навчання	11 клас	107	100
Тип населеного пункту	Місто	71	66,4
	Село / селище	36	33,6
Наявність військових у родині	Так	39	36,4
	Ні	68	63,6

Після аналізу соціально-демографічних характеристик респондентів доцільно перейти до оцінки їхніх намірів щодо вступу до військових вищих навчальних закладів. Узагальнені результати відповідей учнів наведено в таблиці 2.

Як видно з таблиці 2, лише 19,6% респондентів чітко висловили готовність до вступу до ВВНЗ, тоді як ще 13,1% схиляються до позитивного рішення. Водночас найбільшу частку становлять учні, які не визначилися зі своїм вибором (31,8%), що свідчить про недостатній рівень сформованості професійних намірів. Значна частина респондентів також демонструє негативне або скоріше негативне ставлення до вступу (разом понад 35%), що вказує на наявність стримуючих чинників та потребу у більш цілеспрямованій профорієнтаційній роботі. Отримані результати підтверджують, що процес формування намірів вступу до військових навчальних закладів є незавершеним та потребує педагогічного супроводу.

Таблиця 2

Розподіл відповідей учнів щодо наміру вступу до ВВНЗ

Варіант відповіді	Кількість осіб	Частка, %
Так	21	19,6
Скоріше так	14	13,1
Не визначився	34	31,8
Скоріше ні	28	26,2
Ні	10	9,3
Разом	107	100,0

З метою більш глибокого розуміння причин формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів було проаналізовано мотиваційні чинники, які визначають вибір учнівської молоді. Узагальнені результати наведено в таблиці 3.

Як видно з таблиці 3, мотиваційна структура респондентів має комплексний характер і поєднує як ціннісні, так і прагматичні компоненти. Зокрема, серед тих що нами було запропоновано, вагоме місце займають патріотичні переконання (50,5%) та бажання захищати Україну (39,3%), що свідчить про наявність у значної частини молоді громадянської свідомості та орієнтації на виконання суспільно важливих функцій. Водночас домінуючим мотивом є прагнення до стабільності та соціальних гарантій (57,0%), що вказує на зростання ролі раціональних чинників у процесі професійного самовизначення.

Поряд із цим, суттєвими залишаються такі мотиви, як приклад

військовослужбовців із найближчого оточення (43,9%) та престиж військової професії (35,5%), що підтверджує вплив соціального середовища та інформаційного простору на формування уявлень про військову службу. Менш вираженим, однак важливим є мотив, пов'язаний із можливістю кар'єрного зростання (30,8%), який відображає орієнтацію частини молоді на довгострокову професійну перспективу.

Отримані результати свідчать про те, що формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів відбувається під впливом поєднання ідеологічних та прагматичних чинників, при цьому останні поступово набувають більшого значення, що необхідно враховувати при організації профорієнтаційної роботи.

Таблиця 3

Основні мотиви вступу до ВВНЗ серед учнівської молоді

Мотив вступу	Кількість відповідей	Частка, %
Бажання захищати Україну	42	39,3
Патріотичні переконання	54	50,5
Престиж військової професії	38	35,5
Стабільність та соціальні гарантії	61	57,0
Можливість кар'єрного зростання	33	30,8
Приклад військовослужбовців (родина, знайомі)	47	43,9

Поряд із вивченням мотиваційних чинників важливим є аналіз факторів, які стримують учнівську молодь від вступу до військових вищих навчальних закладів. Це дозволяє більш комплексно оцінити процес формування намірів та виявити бар'єри, що перешкоджають прийняттю позитивного рішення. Узагальнені результати наведено в таблиці 4.

Нами було запропоновано вісім найбільш ймовірних причин для вибору учнями. Крім того не було обмежень щодо лише однієї відповіді. Як видно з таблиці 4, найбільш вагомими стримуючими чинниками є ризик для життя та здоров'я (63,6%) і страх участі в бойових діях (59,8%), що є об'єктивним відображенням умов сучасної війни. Водночас практично на одному рівні з ними знаходиться негативне ставлення батьків (62,6%), що свідчить про визначальний вплив сімейного середовища на процес професійного самовизначення учнів.

Крім того, значна частина респондентів відзначає високі фізичні та психологічні навантаження (48,6%) та складність навчання (36,4%) як фактори, що знижують привабливість військової освіти. Менш вираженими, але також суттєвими є невпевненість у власних силах (29,0%), обмеження особистої свободи (25,2%) та недостатня поінформованість про особливості навчання у ВВНЗ (20,6%).

Отримані результати свідчать про те, що формування намірів вступу відбувається під впливом не лише об'єктивних ризиків, пов'язаних із військовою службою, а й соціально-психологічних чинників, серед яких ключову роль відіграє позиція батьків. Це обґрунтовує необхідність розширення змісту профорієнтаційної роботи та її спрямування не лише на учнів, а й на їхнє найближче соціальне оточення.

Таблиця 4

Чинники, що стримують учнівську молодь від вступу до ВВНЗ

Стримуючий чинник	Кількість відповідей	Частка, %
Ризик для життя та здоров'я	68	63,6
Страх участі в бойових діях	64	59,8
Високі фізичні та психологічні навантаження	52	48,6
Складність навчання	39	36,4
Негативне ставлення батьків	67	62,6
Невпевненість у власних силах	31	29,0
Обмеження особистої свободи	27	25,2
Недостатня поінформованість про навчання	22	20,6

З метою визначення каналів впливу на формування уявлень учнівської молоді про військову освіту було проаналізовано джерела отримання інформації про військові вищі навчальні заклади. Результати дослідження узагальнено та представлено на рисунку 2.

Як видно з рисунка 2, домінуючу роль у формуванні інформаційного поля відіграють цифрові канали комунікації, зокрема соціальні мережі (72,9%) та відеоконтент (64,5%), які суттєво випереджають традиційні форми профорієнтаційної роботи. Це свідчить про зміну інформаційної поведінки сучасної молоді, для якої візуальний та динамічний контент є основним джерелом сприйняття інформації.

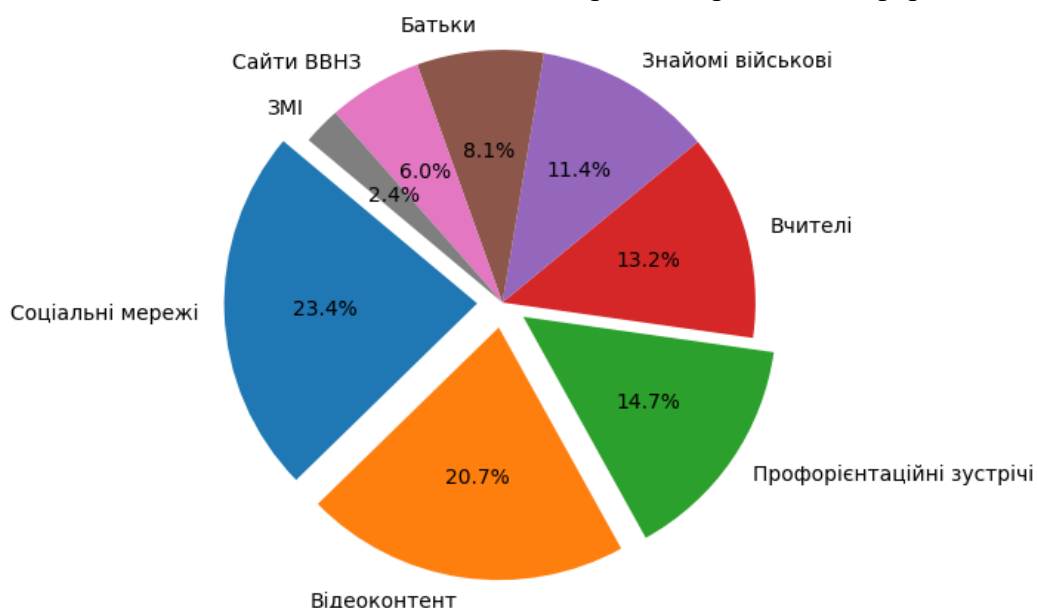

Рис. 2. Джерела отримання інформації про ВВНЗ

Водночас профорієнтаційні зустрічі з представниками ВВНЗ (45,8%) та вплив освітнього середовища, зокрема вчителів (41,1%), залишаються важливими, але поступають за ефективністю цифровим каналам. Суттєвим також є вплив знайомих військовослужбовців (35,5%), що підтверджує роль соціального оточення у формуванні професійних орієнтацій.

Найменш ефективними джерелами інформації виявилися офіційні сайти ВВНЗ (18,7%) та засоби масової інформації (7,5%), що може свідчити про їхню недостатню адаптованість до потреб сучасної аудиторії.

Отримані результати підтверджують необхідність переорієнтації профорієнтаційної діяльності на використання сучасних цифрових платформ, зокрема соціальних мереж і відеоформатів, як основних каналів комунікації з учнівською молоддю.

Важливим етапом дослідження стало вивчення впливу сімейного середовища на формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів. З цією метою було проаналізовано зміну позиції учнів після спілкування з батьками. Отримані результати узагальнено та представлено на рисунку 3.

Як видно з рисунка 3, вплив батьків має визначальний характер у процесі прийняття рішення. Зокрема, якщо на початковому етапі намір вступу до ВВНЗ виявили 62 учні, то після обговорення цього питання з батьками їх кількість зменшилася до 21. Таким чином, понад дві третини потенційно мотивованих учнів відмовляються від свого рішення під впливом сімейного оточення.

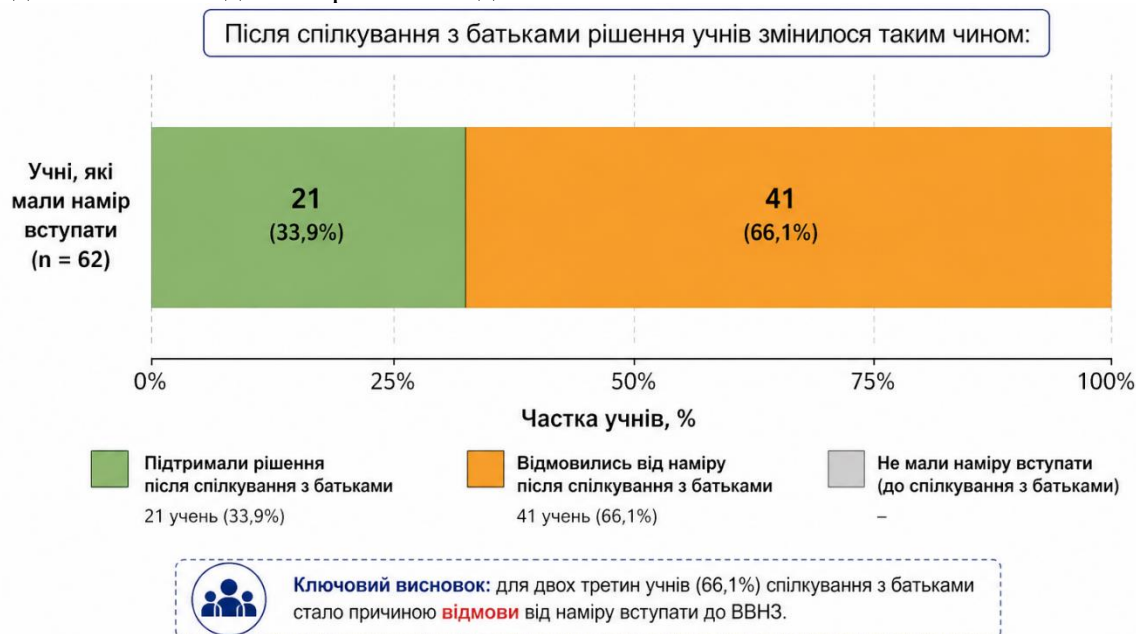

Рис. 3. Вплив батьків на намір вступу

Отримані результати свідчать про те, що позиція батьків є не лише супровідним, а фактично ключовим чинником, який може нівелювати первинну мотивацію учнів. Це підтверджує необхідність розширення профорієнтаційної діяльності шляхом залучення батьків до інформаційно-роз'яснювальної роботи, формування у них об'єктивного уявлення про військову освіту та перспективи професійної реалізації у Збройних Силах України.

Таким чином, ефективність профорієнтаційної роботи без урахування сімейного чинника є обмеженою, що потребує перегляду підходів до організації взаємодії з потенційними абітурієнтами та їхнім соціальним оточенням.

Рис. 4. Структурно-логічна модель формування наміру вступу до ВВНЗ

З метою узагальнення отриманих результатів та систематизації виявлених закономірностей було розроблено структурно-логічну модель формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів, яка представлена на рисунку 4.

Запропонована модель відображає багаторівневий характер процесу прийняття рішення та демонструє взаємозв'язок між основними групами чинників: зовнішніми, соціальними, особистісними та стримуючими. На початковому етапі ключову роль відіграють зовнішні чинники, серед яких домінують цифрові канали комунікації

(соціальні мережі, відеоконтент) та профорієнтаційна діяльність представників ВВНЗ. Саме вони формують первинний інтерес до військової освіти та створюють базове уявлення про умови навчання і служби.

Наступним рівнем є соціальний вплив, у межах якого визначальне значення має сімейне середовище, зокрема позиція батьків. На відміну від інших чинників, цей рівень виконує не лише підтримуючу, а й коригуючу функцію, здатну суттєво змінювати або навіть повністю нівелювати первинно сформовані наміри. Таким чином, соціальний фактор виступає ключовим «фільтром» у процесі прийняття остаточного рішення.

Особистісні чинники формують внутрішню готовність учня до вибору військової професії та включають мотиваційні установки, систему цінностей і рівень самооцінки. Важливою особливістю є поєднання ціннісно-орієнтованих (патріотизм, бажання захищати державу) та прагматичних (стабільність, соціальні гарантії) компонентів, що свідчить про змішаний характер мотивації сучасної молоді.

Окремим блоком моделі виступають стримуючі чинники, які безпосередньо впливають на зниження ймовірності прийняття позитивного рішення. До них належать як об'єктивні ризики (загроза життю, участь у бойових діях), так і суб'єктивні бар'єри (страхи, невпевненість, складність навчання). Саме взаємодія цих чинників із соціальним впливом зумовлює найбільше скорочення кількості потенційних абітурієнтів.

У результаті взаємодії зазначених факторів формується намір вступу, який може набувати трьох основних форм: позитивної, невизначеної або негативної. Водночас навіть у разі наявності позитивного наміру остаточний вибір напряму реалізації не є однозначним. Як показали результати дослідження, значна частина учнів надає перевагу небойовим спеціальностям або розглядає альтернативні варіанти професійної діяльності в інших структурах сектору безпеки і оборони.

Таким чином, запропонована структурно-логічна модель дозволяє не лише узагальнити отримані результати, а й виявити критичні етапи формування намірів вступу, на яких відбувається найбільша втрата потенційних кандидатів. Це створює підґрунтя для вдосконалення профорієнтаційної діяльності шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу на кожному з етапів, зокрема через активне використання цифрових каналів комунікації та залучення сімейного середовища до процесу професійного самовизначення учнівської молоді.

Аналіз процесу формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів серед учнівської молоді в умовах сучасної профорієнтаційної діяльності засвідчив наявність чітких закономірностей і суттєвих особливостей, що визначають професійне самовизначення майбутніх абітурієнтів. Отримані результати свідчать, що цей процес має багатофакторний характер і формується під впливом поєднання інформаційних, соціальних, особистісних та стримуючих чинників.

По-перше, встановлено, що рівень сформованості намірів вступу до військових вищих навчальних закладів серед учнівської молоді є недостатнім: лише незначна частина респондентів демонструє чітку готовність до вступу, тоді як значна кількість перебуває у стані невизначеності або схиляється до відмови. Це свідчить про необхідність посилення системної профорієнтаційної роботи та педагогічного супроводу процесу професійного вибору.

По-друге, визначено, що мотиваційна структура учнівської молоді має змішаний характер. Поряд із патріотичними переконаннями та бажанням захищати державу суттєву роль відіграють прагматичні чинники, зокрема стабільність, соціальні гарантії та можливості професійного розвитку. Це свідчить про трансформацію мотиваційних установок сучасної молоді та потребу врахування як ціннісних, так і раціональних аспектів у профорієнтаційній діяльності.

По-третє, встановлено, що визначальним каналом формування уявлень про військову освіту є цифрове інформаційне середовище. Соціальні мережі, зокрема TikTok та Instagram, а також відеоконтент суттєво випереджають традиційні форми профорієнтаційної роботи за рівнем впливу. Це обумовлює необхідність адаптації педагогічних підходів до сучасних форматів комунікації з учнівською молоддю.

По-четверте, доведено, що одним із ключових стримуючих чинників є не лише об'єктивні ризики військової служби, а й соціальний вплив сімейного середовища. Зокрема, позиція батьків у більшості випадків визначає остаточне рішення учнів щодо вступу та може нівелювати первинно сформовану мотивацію. Це підкреслює необхідність включення батьків до системи профорієнтаційної роботи як окремої цільової аудиторії.

По-п'яте, розроблена структурно-логічна модель формування намірів вступу дозволила систематизувати взаємодію основних чинників та визначити критичні етапи, на яких відбувається найбільша втрата потенційних абітурієнтів. Зокрема, такими етапами є первинне формування інтересу та його корекція під впливом сімейного середовища.

Отримані результати мають суттєве практичне значення для вдосконалення профорієнтаційної діяльності у військових вищих навчальних закладах. Рекомендується: активізувати використання цифрових каналів комунікації, зокрема відеоконтенту, як основного інструменту впливу на учнівську молоддь; розширити профорієнтаційну роботу шляхом системного залучення батьків та проведення для них інформаційно-роз'яснювальних заходів; адаптувати зміст профорієнтації з урахуванням прагматичних очікувань молоді щодо стабільності та кар'єрних перспектив; забезпечити раннє залучення учнів до профорієнтаційних заходів, особливо на початку випускного року.

Узагальнюючи, процес формування намірів вступу до військових вищих навчальних закладів є динамічним і багаторівневим, що потребує комплексного педагогічного підходу та врахування сучасних соціальних і інформаційних викликів. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення ефективних моделей профорієнтаційного впливу, оцінювання довгострокової результативності застосованих підходів та їх інтеграцію у систему підготовки майбутніх військових фахівців.

Конфлікт інтересів. Автори повідомляють про відсутність конфлікту інтересів.

Фінансування дослідження. Дослідження виконано без залучення зовнішнього фінансування.

Доступність даних. Дані можуть бути надані відповідному автору за мотивованим запитом.

Використання інструментів штучного інтелекту. ChatGPT використовувався для оформлення використаних джерел за стандартом ДСТУ 8302:2015. Усі результати були перевірені та відредаговані авторами, які несуть повну відповідальність за зміст

публікації.

Авторський внесок. Тарас Кравець – розроблення ідеї дослідження, методологія, написання статті, узагальнення результатів – 60%.

Ігор Фіщук – збір даних, аналіз результатів, підготовка графічних матеріалів, редагування тексту – 40%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козубцов І. Модель професійної підготовки офіцерів сектору безпеки та оборони у мотиваційному вимірі. *Військова освіта*. 2023. № 1 (47). С. 108–122. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1775/2023-01/108-122>.
2. Стратієнко І., Прохорова А. Мотиви студентства київських закладів вищої освіти до служби в силах оборони після повномасштабного вторгнення росії в Україну. *Наукові записки НаУКМА. Соціологія*. 2024. Т. 7. С. 84–96. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-9067.2024.7.84-96>.
3. Морозов І. С., Гунбіна С. Я., Манжура С. А. Виокремлення чинників, які впливають на прийняття рішення щодо отримання військової освіти. *Честь і Закон*. 2024. № 4 (91). С. 75–79. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2024/4/91/324078>.
4. Діміч А. Проблеми та шляхи удосконалення військової освіти в Україні в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2025. № 5 (2). С. 149–158. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.2.22>.
5. Лойшин А. Професійна військова освіта в умовах воєнного стану: кадрові виклики, мотиваційні механізми та ефективність вступної кампанії. *Військово-спеціальні науки*. 2025. № 4 (64). С. 9–14. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2025.64.9-14>.
6. Звір Ю. Особливості мотивації молоді до мобілізації: кваліфікаційна робота бакалавра. Львів, 2023. 65 с.
7. Вітер Д., Телелим В. Професійна військова освіта в Україні у сучасному безпековому середовищі. Київ: НУОУ, 2021. 256 с.
8. Інструкція про організацію та проведення військово-професійної орієнтації громадян України і прийому на навчання до військових вищих навчальних закладів. Наказ Міністерства оборони України від 16.07.2024 № 479.
9. Порядок прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2025 році. Наказ Міністерства освіти і науки України від 10.02.2025 № 168.
10. Shyshkina M. The problems of personnel training for STEM education in the modern learning environment. *Information Technologies and Learning Tools*. 2018. Vol. 64, No. 2. P. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v64i2.2100>.
11. Glazunova O., Shyshkina M. The concept of a cloud-based learning environment in higher education. *Information Technologies and Learning Tools*. 2018. Vol. 63, No. 1. P. 1–12. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v63i1.2035>.
12. Hattie J., Timperley H. The Power of Feedback. *Review of Educational Research*. 2007. Vol. 77, No. 1. P. 81–112. DOI: <https://doi.org/10.3102/003465430298487>.
13. Carless D., Boud D. The development of student feedback literacy. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 2018. Vol. 43, No. 8. P. 1315–1325. DOI: <https://doi.org/10.1080/02602938.2018.1463354>.

REFERENCES

1. Kozubtsov, I. (2023). Model profesiinoy pidhotovky ofitseriv sektoru bezpeky ta oborony u motyvatsiynomu vymiri [Model of professional training of security and defense sector officers in the motivational dimension]. *Viyskova Osvita*, 1(47), 108–122. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.1.2026.356150> [in Ukrainian].
2. Stratiienko, I., & Prokhorova, A. (2024). Motyvy studentstva kyivskykh zakladiv vyshchoi osvity do sluzhby v sylakh oborony pislia povnomasshtabnoho vtorhnnennia rosii v Ukrainu [Motives of students of Kyiv higher education institutions to serve in the defense forces after the full-scale invasion of Russia in Ukrainian]. *Naukovi Zapysky NaUKMA. Sotsiologhiia*, 7, 84–96. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-9067.2024.7.84-96> [in Ukrainian].

3. Morozov, I. Ye., Hunbina, S. Ya., & Manzhura, S. A. (2024). Vyokremlennia chynnykiv, yaki vplyvaiut na pryiniattia rishennia shchodo otrymannia viyskovoї osvity [Identification of factors influencing the decision to obtain military education]. *Chest i Zakon*, 4(91), 75–79. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2024/4/91/324078> [in Ukrainian].
4. Dimich, A. (2025). Problemy ta shliakhy udoskonalennia viyskovoї osvity v Ukraini v suchasnykh umovakh [Problems and ways of improving military education in Ukrainian under modern conditions]. *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Universytetu*, 5(2), 149–158. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.2.22> [in Ukrainian].
5. Loishyn, A. (2025). Profesiina viyskova osvita v umovakh voiennoho stanu: kadrovi vyklyky, motyvatsiini mekhanizmy ta efektyvnist vstupnoi kampanii [Professional military education under martial law: кадрові challenges and effectiveness]. *Viyskovo-spetsialni nauky*, 4(64), 9–14. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2025.64.9-14> [in Ukrainian].
6. Zvir, Yu. (2023). Osoblyvosti motyvatsii molodi do mobilizatsii [Features of youth motivation for mobilization]. Lviv [in Ukrainian].
7. Viter, D., & Telelym, V. (2021). Profesiina viyskova osvita v Ukraini u suchasnomu bezpekovomu seredovyshchi [Professional military education in Ukrainian in the modern security environment]. Kyiv: National University of Defence of Ukraine [in Ukrainian].
8. Ministry of Defence of Ukraine. (2024). *Instruktsiia pro orhanizatsiiu ta provedennia viyskovo-profesiinoi oriantatsii hromadian Ukrainy i pryomu na navchannia do viyskovykh zakladiv vyshchoi osvity* [Instruction on organization and implementation of military-professional orientation and admission to military higher education institutions] (Order No. 479, July 16, 2024) [in Ukrainian].
9. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2025). *Poriadok pryomu na navchannia dlia zdobuttia vyshchoi osvity* [Procedure for admission to higher education] (Order No. 168, February 10, 2025) [in Ukrainian].
10. Shyshkina, M. (2018). The problems of personnel training for STEM education in the modern learning environment. *Information Technologies and Learning Tools*, 64(2), 1–15. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v64i2.2100>.
11. Glazunova, O., & Shyshkina, M. (2018). The concept of a cloud-based learning environment in higher education. *Information Technologies and Learning Tools*, 63(1), 1–12. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v63i1.2035>.
12. Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81–112. DOI: <https://doi.org/10.3102/003465430298487>.
13. Carless, D., & Boud, D. (2018). The development of student feedback literacy. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 43(8), 1315–1325. DOI: <https://doi.org/10.1080/02602938.2018.1463354>.

Стаття надійшла до редакції 28.04.2026 р.

Прийнята до друку 18.05.2026 р.

Опубліковано 26.05.2026 р.